

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 3 (378), година XXVI

2 април 2008 година

ТЪРСИ СЕ НОВОТО ЛИЦЕ НА НАУКАТА

НЕИЗВЕСТНИ
СТРАНИЦИ ОТ
БИОГРАФИЯТА НА
ПЕЙО ЯВОРОВ

НА СТР. 8

ДИСКРИМИНАЦИЯТА

НА СТР. 13

СТР. 3

ЗА ОРГАНИЧНАТА ХИМИЯ, МЛАДИТЕ
УЧЕНИ И ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИТЕ ПРОЕКТИ

В Броя гетете още:

- ОТЛИЧНО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ОЛИМПИАДАТА ПО МАТЕМАТИКА
- КНИЖНА МИШКА
- НАГРАДИ ЗА ПРЕВОД
- ПОСЛАНИКЪТ НА САЩ ГОСТУВА В УНИВЕРСИТЕТА
- ЕЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ – ТРАДИЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ
- ЛИТЕРАТУРЕН КОНКУРС

ФОРУМ НАУКА 2008 ПОКАЗА РЪСТ НА НАУЧНАТА ДЕЙНОСТ

Форум Наука 2008 събра за трети пореден път академичната общност на Пловдивския университет. В последния, високосен ден на месец февруари преподаватели и студенти се събраха в 6. аудитория, за да отчетат научните постижения за изминалата 2007 г.

На откриването проф. д-р Георги Андреев – заместник-ректор по наука и международно сътрудничество, заяви: “С няколко думи бих желал да изясня основанията за провеждане на този, вече традиционен за нашия университет, Форум. Целта е да подчертаем значението на науката за висшето образование и да подтикнем колегиума към активност за участие в проекти. Защото научноизследователската работа е основният белег, който отличава преподавателите от висшите училища от останалите учебни заведения. Ако в едно ВУ няма научен живот, то не се отличава по нищо от една гимназия. А по равнището на постиженията в научната област се извършва градирането на университетите в целия свят. И аз имам твърдото убеждение, че този показател ще добива все по-голямо значение при формиране на интереса на кандидат-студентите към университетите у нас.

Осъществяването на научни изследвания от своя страна изисква средства – средства за материално обезпечаване, средства за информационно обезпечаване, за обмен на идеи и знания. А средства няма кой да ни даде; ние, преподавателите от ВУ, трябва да си ги доставим сами. Практиката в целия свят за снабдяване на науката със средства са **проектите**. Проекти за инфраструктура, проекти за докторанти, т.е. за помощна работна ръка, проекти за пътувания, проекти за осигуряване на допълнителни възнаграждения. Реформата във висшето образование, за която се говори толкова често у нас и която всъщност е в ход, има предвид главно този аспект на финансиране на нашите институции.“

Проф. Андреев направи

преглед на научноизследователските проекти за 2007 г., съпоставяйки ги с количествените показатели на същите за 2006. През миналата година са реализирани 210 проекта, а средствата от тях са на стойност 1579680 лв. За сравнение, през 2006 г. имаме 185 проекта и 1234471 лв. Данните показват, че имаме трайно покачване на броя на проектите и приходите и по четирите направления на финансиране. Най-висок е процентът при програмите на Европейския съюз и други международни програми – 51 проекта и 822971 лв., следват проекти на Националния фонд “Научни изследвания” – 48 проекта и 570500 лв. Трябва да се отбележи, че на трето място се нарежда частният бизнес, който макар и не много активно започва да се интересува от научния потенциал на Университета – 34 проекта и 58500 лв. По линия на сесия “Млади учени” са разработени 77 проекта на стойност 54680 лв.

Разбира се, най-очаквано беше награждаването на проектите от сесията “Млади учени” 2006/2007 в областта на хуманитарните и природоматематическите науки. Лауреатите тази година са:

- природо-математически науки - гл. ас. Пламен Ангелов (Катедра по органична химия на Химическия факултет) със “Синтетични приложения на β-енаминони”;

- хуманитарни науки – докторант Данка Иванова и колектив (Катедра по история на литературата и сравнително литературознание на Филологическия факултет), чийто проект е “Трапезата в литературното пространство (културологични и литературно-съпоставителни аспекти)”.

На преден план са част от авторите на наградения проект в хуманитарните науки

ТРАПЕЗАТА В ЛИТЕРАТУРНОТО ПРОСТРАНСТВО

В областта на хуманитарните науки наградата за млади учени бе присъдена на проекта за мултимедия “Трапезата в литературното пространство (културологични и литературно-съпоставителни аспекти)”. Автори на изследването, чийто научен ръководител е доц. д-р Иван Русков, са петима докторанти от Филологическия факултет на Пловдивския университет – Данка Иванова, Здравко Дечев, Милена Динева, Соня Александрова и Светлана Стоянова, а научни консултанти – проф. д-р Бистра Ганчева, проф. д-р Клео Протохристова и доц. д-р Юлия Николова.

Амбицията на докторантския екип е изработването на мултимедийен продукт, представящ по атрактивен и интерактивен начин вариациите на мотива за трапезата в българската и западноевропейската текстост. В обектива на изследователския интерес попадат твърде разнородни текстови масиви – фолклор, стара българска литература, възрожденска книжнина, българска литература след Освобождението, западноевропейска литература от 50-те години на 20. век, което предпоставя и обособява възприетия от

авторския колектив принцип на фрагментарността. Отделните блокове на мултимедията са свързани с различни концептуални и тематични ядра – присъствието на темата за трапезата в старобългарските агиографски текстове, мотива за тайната вечеря, тоста във фолклорната култура, топоса “кафене” във възрожденската текстост, тютюневата епистема и трапезата в зоните на отчуждението в романите на Димитър Димов и в повестта “Балада за Георг Хених” от Виктор Пасков, смислопораждащите функции на алкохолното опиянение в знакови за западноевропейската литература текстове от 50-те години на миналия век.

Презентацията на докторантския проект бе изключително атрактивна за присъстващите в аудиторията. Едновременно въздействие на музика, визуални ефекти и авторски коментар превърна представянето в своеобразен научен “спектакъл”. Освен наградата от Фонд “Научна и приложна дейност” научният ръководител и докторантите получиха специален поздравителен адрес от Декана на Филологическия факултет доц. д-р Живко Иванов.

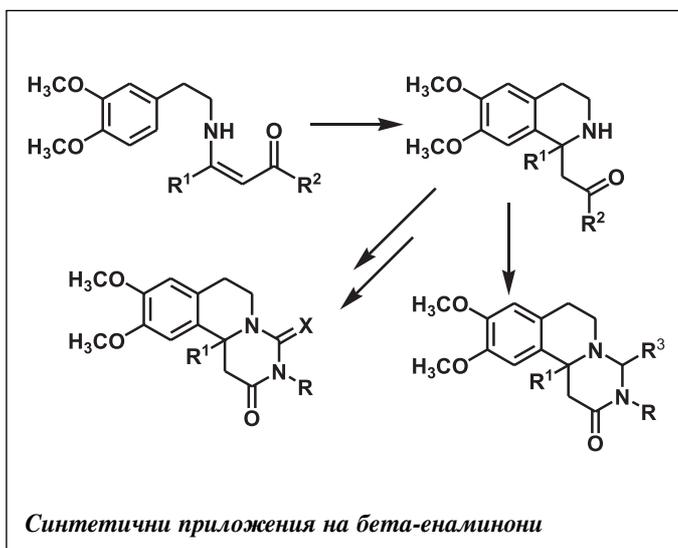
ЗА ОРГАНИЧНАТА ХИМИЯ, МЛАДИТЕ УЧЕНИ И ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИТЕ ПРОЕКТИ

Ас. Пламен АНГЕЛОВ

Катедра по органична химия

Традиционно, фонд "Научни изследвания" към Пловдивския университет "Паисий Хилендарски" организира конкурсна сесия "Млади учени", благодарение на която докторанти и млади асистенти в университета имат шанса да получат финансова подкрепа за своите първи самостоятелни изследователски проекти. Макар и финансирането да е меко казано символично, тази инициатива е похвална, тъй като въвежда младите изследователи в света на проектното финансиране и им дава възможност да упражнят така важното умение за изготвяне на мотивирани предложения за финансиране на научни изследвания. Друга похвална инициатива е награждаването на най-успешните проекти от всяка конкурсна сесия, сред които за голяма моя изненада тази година се нареди и собственият ми проект, озаглавен "Синтетични приложения на бета-енамиони". Наред с отгличнето, ръководителите на проекти получават и възможността да запознаят университетската общност със своите научни изследвания и резултатите от тях. Това, предвид широката и разнородна аудитория на един класически университет, крие предизвикателства твърде различ-

ни от докладването на резултати в специализирано научно списание. Ето защо аз ще използвам предоставената ми възможност за едно по-скоро популярно представяне на научната област, към която принадлежи отличеният проект.

Неведнъж съм установявал, че за неспециалиста словосъчетанието "органична химия" носи не дотам правилното значение, дадено му още през 1807 г. от кръстника на тази наука Йонс Якоб Берцелиус, а именно – химия на веществата, изграждащи живите организми. В началото на 19-ти век в научните среди е било широко

ко прието схващане, известно като "виталистична теория". Съгласно тази теория съществуват вещества, които могат да се получат само в живи организми под действието на някаква мистична "жизнена сила" (vis vitalis). Оттук и името – органични вещества и органична химия. Първият сериозен удар по виталистичната теория

вата научна дисциплина. Този признак е присъствието на въглерод, като основен елемент в състава на всички органични вещества. Освен него само още 5 елемента влизат в състава на повечето органични съединения. Така органичната химия става химия на въглерод-съдържащите съединения, независимо от жив или нежив произход. Въпреки това, първоначалното наименование се запазва до ден днешен, без изгледни някога да бъде променено.

Причината химията на въглерода и неговите съединения да се разглежда отделно от тази на останалите елементи е уникалната способност на въглеродните атоми да се свързват един с друг и да образуват сложни вериги, в които могат да бъдат включени и атоми на други елементи. Възможностите, които дава тази особеност на въглерода, са практически неограничени, което предоставя един невероятен простор за изследователска дейност. Към днешна дата броят на познатите органични съединения, природни и чисто синтетични, е над 10 млн., което е много повече от съединенията на всички останали елементи взети заедно. Сред този огромен брой вещества повечето са продукт на лабораторен синтез и не се срещат в природата. Тук е мястото да отбележа, че за последните 20 години в Катедрата по органична химия на нашия университет, под ръководството на професорите Никола Моллов и Атанас Венков, са синтезирани над 3000 нови органични вещества и са разработени синтетични методологии, позволяващи синтеза на много повече. Целите, с които химичите синтезират толкова много вещества в лабораториите си, можем да разделим на две основни групи:

- Разработване на методологии за получаване на съединения с отнапред зададени структура и свойства.

ФОРУМ НАУКА 2008...

ОТ СТР. 2

Отличените млади учени направиха кратки презентации на своите проекти, а колегите на отсъстващата поради майчинство Данка Иванова дори го разиграха (презентациите представяме отделно).

На срещата беше поканена и г-жа Албена Вуцова – директор на дирекция "Научни изследвания" и национален координатор на VII рамкова програма, която трябваше да запознае аудиторията със съществу-

ващите и с новите програми на Европейския съюз, както и с някои от програмите на Националния фонд "Научни изследвания". Поради непредвидени ангажименти обаче нейната лекция се отложи и отсъствието и в известна степен запълни проф. д-н Иван Минков, който е един от най-активно работещите по различни програми в Пловдивския университет.

"Пловдивски университет"

е нанесен през 1828 г. от младия по онова време учен Фридрих Вьолер. При опит да получи амониев цианат той неочаквано получава органичното вещество карбамид. Исторически този прост експеримент се приема за първия лабораторен синтез на органично съединение, а Вьолер – за родоначалник на органичния синтез. Този първи синтез носи един важен белег, който след това можем да видим в редица експерименти от по-ново време, а именно – неочаквания резултат, който често се оказва по-интересен и по-важен от първоначално поставената цел! За кратък период от време след това се натрупват още много примери, които показват, че "органични" вещества могат да бъдат получени в лабораторни условия, включително и от чисто неорганични източници. Става ясно, че е необходимо да се намери друг признак, различен от произхода на съединенията, въз основа на който да се даде име на но-

НА СТР. 4

Посланикът на САЩ се срещна със студенти

На 19 март в Пловдивския университет се проведе среща с Джон Байърли – посланик на Съединените щати в Република България. Гостуването е част от инициативата за организиране на информационни форуми в големите градове, за да се популяризира

На срещата беше представена информация за някои от планираните в близък и в по-дългосрочен план инициативи. Конгресът на САЩ е гласувал 60 млн. долара за изграждане на инфраструктурни обекти на полигона край Ново село. Авиобазата в Граф Игнатиево

Ректорът проф. д-р Иван Куцаров открива срещата

съвместната дейност на българската и американската армия в рамките на НАТО, както и общата експлоатация на военните бази на територията на страната.

Присъстваха г-н Тодор Петков - областен управител на Пловдивска област, ген. лейт. Галимир Пехливанов – заместник-началник на Генералния щаб на Българската армия, експерти от министерството на отбраната и др.

ще осигурява логистична подкрепа на американските ВВС. Ще се провежда съвместно обучение на български и американски войници, като обща комисия ще планира действията им.

Срещата премина при голям интерес от страна на медиите и студентите. В последвалата дискусия бяха зададени множество въпроси.

“Пловдивски университет”

Отлично представяне на олимпиада по математика

От 5 до 10 март в Атина, Гърция, се проведе международна олимпиада по математика за страните от Югоизточна Европа, в която участваха студенти от първи и втори курс.

95 състезатели, разделени в 18 отбора, от Гърция, България, Румъния, Кипър, Русия, Украйна, Израел и Колумбия демонстрираха достойнствата на тези математически школи. Изключително силно се представи отборът на Факултета по математика и информатика на Пловдив-

ския университет, който завоюва един сребърен и три бронзови медала.

Поздравления за студентите Георги Искров, Здравка Димитрова, Мария Чемишанова, Мая Димитрова, Христо Христов и Николай Димитров, както и за техните ръководители гл. ас. Теменужка Пенева, гл. ас. Асен Христов и гл. ас. Йордан Епитропов.

“Пловдивски университет”

Награди за превод

През месец октомври 2007 г. Славянското дружество в България проведе конкурс за най-добър превод на кратко литературно произведение от славяноезичен автор. Най-добрите преводи бяха обявени на 27.02.2008 г. на официална церемония в салона на Славянското дружество в София. В присъствието на членовете на дружеството член-кореспондент проф. Михаил Виденов, председател на журито, връчи наградите на победителите в конкурса. С награди бяха отличени и студенти от Пловдив-

ския университет „Пансий Хилендарски”. На първо място беше класиран преводът на Мария Пенева, IV курс, Славянска филология – сърбохърватски език. Поощрителни награди получиха Мария Ракова, IV курс, Славянска филология – чешки език, и Иван Райчев, асистент по сърбохърватска литература. Класираните преводи ще бъдат публикувани в годишника на Славянското дружество в България, списание „Славянски глас”.

“Пловдивски университет”

НА СТР. 3

- Изучаване на механизмите и закономерностите, на които се подчиняват органичните реакции.

Тези две цели са неразривно свързани, но първата от тях по-добре илюстрира приложните аспекти на синтеза, които са твърде много, за да бъдат изчерпателно разгледани в настоящата статия. Особено силно сред тях се откроява създаването на нови лекарствени средства. Този приложен аспект на органичната химия поставя най-сериозни изисквания към химиците синтетици. Статистика от 90-те години показва, че за създаването на едно ново лекарство е необходимо да бъдат синтезирани и изследвани около 10 000 органични съединения.

Независимо от целите на експеримента, при провежда-

ЗА ОРГАНИЧНАТА ХИМИЯ...

нето на химични превръщания с участие на органични съединения стои проблемът с избирателността (селективността) на взаимодействието. Този проблем се обуславя от това, че по правило в органичните молекули има повече от един реакционно-способен център. При сложни построени молекули този проблем добива застрашителни размери поради големия брой реакционно-способни центрове. С увеличаване сложността на молекулата, нараства и броят на етапите, през които трябва да премине нейното лабораторно получаване. Ето защо понякога е цяло изкуство даден органичен синтез да бъде осъществен със задоволително висок добив.

В светлината на казаното

дотук, ако трябва да опиша достойнствата на отличения проект в едно изречение, то е, че ние успяхме да проведем селективни превръщания на едни доста капризни в това отношение субстрати, а именно – т.нар. бета-енаминони. Бета-енаминоните са съединения, в чиито молекули един до друг са наредени 5 реакционно-способни центъра, три от които нуклеофилни и два електрофилни. Това от една страна създава възможности, но от друга – води до затруднения. В резултат на извършената експериментална работа ние разработихме методи за синтез на нови съединения с потенциална биологична активност. Получените съединения са предимно от изохинолинов тип и 70 от тях вече предоставихме

на някои японски фармацевтични компании за провеждане на биологични изпитания. Любопитният читател може да научи повече за проекта от поредицата статии, които публикувахме в специализирани научни списания. Информация за тях е достъпна от личната ми интернет страница:

<http://web.uni-plovdiv.bg/angelov>

В заключение, искам да благодаря на фонд “Научни изследвания” за оказаната финансова подкрепа. В същото време трябва много ясно да заявя, че в настоящия си вид тази подкрепа е крайно недостатъчна за провеждане на стойностна изследователска работа. Без наличието на чуждестранно финансиране, осигурено с активната работа на нашата изследователска група, ръководена от доц. д-р Илиян Иванов, тези резултати нямаше да бъдат постигнати.

ТЪРСИ СЕ НОВОТО ЛИЦЕ НА НАУКАТА В БЪЛГАРИЯ!

След миналогодишния успех на конкурса за комуникация на науката „Лаборатория за слава FameLab“, който е част от проекта „Красива наука“ на Британския съвет, тази година конкурсът ще се проведе за втори път, като разширява възможностите за среща на широката публика с разбираемо и атрактивно поднесена наука от самите учени. Британският съвет и Министерството на образованието и науката отправят предизвикателство към младите учени от природо-математическите и инженерни дисциплини от цялата страна да се регистрират за участие от 17 март и да се явят на конкурса през м. април, подкрепен от много други институции и организации, които желаят да променят съществуващите отрицателни стереотипи към науката и учените. Победителите в конкурса ще получат множество награди, а спечелилият Първа награда ще замине за Обединеното кралство да се състезава с победителите от още 9 страни.

Конкурсът ще търси новите лица на науката, които да развият идеите си и уменията си, за да ги представят пред широка ненаучна аудитория на живо в залите или пред ТВ екраните. Моделът е познат от предавания като „Мюзик айڈъл“ – състезателите (млади учени) разполагат само с 3 минути да се докажат пред жури (от експерти в науката и медиите), и само най-добрите (12) продължават до финала. Темата трябва да бъде поднесена забавно, разбираемо, атрактивно, но без компромис с научната достоверност. FameLab е инициатива на Фестивала за наука в Челтнъм в Обединеното кралство и цели да насърчи младите учени да вдъхновят и въодушевят общественото въображение с визиите си за науката на 21 век.

Тази година конкурсът ще се проведе за втори път извън пределите на Обединеното кралство. Освен в България, „новото лице на науката“ ще се

„Ние търсим хора, в чиито очи блестят звездите на науката; хора, които могат да представят научно издържано съдържание по един забавен, оригинален и вълнуващ начин, така че едновременно да допаднат на своите колеги и да бъдат разбираеми за ненаучната аудитория.“

Кати Сайкс, директор на Фестивала за наука в Челтнъм, Англия

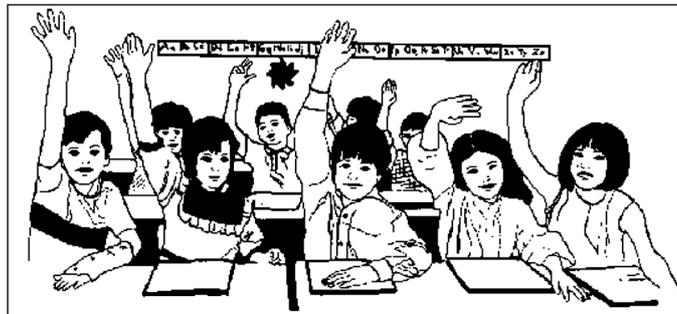
търси в Австрия, Азербайджан, Гърция, Израел, Румъния, Сърбия, Турция и Хърватска. Това става възможно в рамките на регионалния проект на Британския съвет в Югоизточна Европа „Красива наука“.

За да се регистрират, кандидатите трябва да посетят сайта на Британския съвет www.britishcouncil.bg, където ще намерят критериите за кандидатстване и формуляри, които да изпратят по електронна поща. Освен това ще намерят полезни съвети за подготовката, и интернет адреси с клипове на миналогодишните финалисти

в областта на клиничните изследвания. Втора награда и Наградата на публиката спечели Зорница Каменарска – специалист-фармацевт в Център по молекулярна медицина в МУ-София, с „Фармакогенетика – съвременни насоки на лечение“. Трета награда и Наградата на журналистите получи Георги Балджиев – докторант в Института по ботаника на БАН с „Програмната гибел на клетките – билет за живота на организма“.

Основни дати на конкурса:

17 март (понеделник) - Начало на регистрацията на участници.

от България и от Обединеното кралство.

Достъпът на публиката до залите е безплатен, всяка от избраните зали е с капацитет между 250-300 места. Надяваме се да видим много ученици и техни учители, много хора, които не се занимават с наука, но искат да научат нещо наистина интересно, при това по разбираем и забавен начин.

БНТ ще заснеме и излъчи поредица от предавания за конкурса.

Миналата година Първа награда спечели Росен Угринов, био-физик, с „Йонните канали – молекулите-комуникатори на нервната система“, тогавашен докторант в БАН, вече работещ

рия, Театър „София“

7 юни (събота) - Международен финал, Челтнъм, Англия

Какво се случва на конкурса?

o На Първи кръг участниците имат точно 3 минути, а на Финала 5 минути, за да впечатлят членовете на журито.

o Журито търси интересно поднесени и интригуващи теми, които да се представят на достъпен език пред разнородна, неспециализирана аудитория.

o Финалистите трябва да подготвят за Финала различна тема от Първия кръг.

o Ползването на Powerpoint презентации не е позволено.

o Подръчни материали са допустими, но не се отпуска никакво време за правене на „декори“ или „реквизит“, нито се позволява асистент.

Какви са критериите за оценяване?

o **Съдържание** – макар и поднесено на разбираем език, научното съдържание е действително издържано, аргументирано и основано на собствени познания, а не заучено наготово.

o **Разбираемост** – дали научното съобщение се представя на прост, достъпен за неспециалисти език; дали избягва научния жаргон или поне го пояснява за широка аудитория.

o **Обаятелност** – притежава ли умения да завладява публиката; успява ли да изрази собственото си въодушевление от науката и да зарази публиката с него.

Кой оценява?

o Журито ще се състои от три до пет водещи имена на българската наука и меди.

5 април (събота) - Първи кръг София, НМУ „Л. Пипков“

11 април (петък) - Първи кръг Русе, Община Русе, Концертна зала

13 април (неделя) - Първи кръг Варна, Община Варна, Пленарна зала

19 април (събота) - Първи кръг Пловдив, Военен клуб

9 май (петък) - Финал Бълга-

За повече информация:

Любов Костова

Регионален мениджър на „Красива наука“

Мениджър Публични комуникации

Британски съвет, ул. Кракра 7

тел 02 / 942 42 49, GSM 0887 42 42 49

email: lybov.kostova@britishcouncil.bg

За ПУ допълнителна информация може да се търси от:

Стефан Николов

Катедра „Експериментална физика“, кабинет 219А

вътр. телефон 291 всеки работен ден от 9 до 17 часа.

ЕЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ В ГИМНАЗИИТЕ —

Гл. ас. д-р Теофана ГАЙДАРОВА

Днес езиковото обучение се счита за не особено престижна област на изследване. Неговите проблеми стоят в периферията на интересите на сериозните езиковеди или изобщо не ги занимават. Не е стоял така въпросът в недалечното минало, когато подобни изследвания са били, ако не в центъра, то в никакъв случай не и в периферията на търсенията на класиците на българското езикознание, като Стойко Стойков, Любомир Андрейчин, Стоян Стоянов.

Тази незаинтересованост на езиковедската наука към проблемите на езиковото обучение се отразява и на училищната практика. За никого не е тайна, че в гимназиалния курс практическа граматика изобщо не се учи или ако за нея се споменава, то е само във връзка с работата по литература и писането на литературнонаучни съчинения. Със заниманията по фонетика, лексикология, морфология, синтаксис, правопис и пунктуация се приключва в седми клас. В гимназиалната степен се обсъждат проблемите на текстологията и стилистиката, като това се прави главно за целите на литературното обучение. Не без значение е също, че от първи до седми клас учениците ежегодно се занимават с текстова лингвистика, стилистика, синтаксис, морфология, лексикология, фонетика, като на принципа на обърнатия конус получават непрекъснато разширяващи се познания в областта на тези различни езиковедски науки. Вследствие на това в тяхното съзнание не се формира ясна представа за предмета на всяка от отделните науки и за целите, които си поставя тя. Тази несистемност определено лишава учениците от добра езикова и езиковедска култура. Парадоксален факт е, че те прехвърлят знанията си по граматика на чуждите езици върху българската граматика. Дори от студенти филолози може да се чуе например, че в българския език има сегашно продължително време, което не е характерно за граматическия

строй на нашия език. В този смисъл и днес актуално звучи мисълта на Ст. Стойков, споделена през 1946 година в статията му „Езиковото обучение в гимназията”: „Време е вече у нас да се скъса с положението образованият българин да познава много по-добре граматичния строй на чуждите езици, отколкото на родния”. А и пределно ясно е, че чрез опознаване и овладяване на родния език ученикът ще може по-лесно да се справи с граматичните особености на изучаваните от него чужди езици.

При направена от нас анкета¹ със студенти, приети в Пловдивския университет с изпит по български език или история, на зададените въпроси, свързани с граматическата теория и практика, се получават отговори, ясно разкриващи липсата на представа за проблемите на българския език и неговото практическо използване.

На въпроса за това, колко звука и колко букви има в българския език, няма нито един абсолютно точен отговор. 39 анкетирани са отговорили вярно за броя на буквите, но според останалите 18 буквите в българската азбука варират от 28 до 34. Броят на звуковете обаче не е определен вярно, като дори има отговори от типа на: „12 звука или 32”, „33 звука”, „8 гласни и 24 съгласни”, „30 букви и 6 звука”. Общо букви – 30 (24 съгласни + 6 гласни); звукове – 47 (съгласни – 39, гласни – 8); „30 букви и 30 звука” и т.н.

На въпроса: „Как разбирам

понятието съвременен звуков закон и познавам ли поне един такъв?” доминират абсолютно отрицателните отговори. В петте анкети, в които е отговорено на първата част от въпроса, се твърди, че: „Това е закон, който засяга спецификата на звуковете в съвременния българския език“ или „Съвременен звуков закон е правило, по което се определя мястото на буквите в думата заради тяхното произношение”. Всички анкетирани обаче са категорични, че не познават такива закони.

Малко по-добре студентите разбират значението на морфологията и синтаксиса, като в по-голямата част от анкетите може да се прочете, че морфологията изучава морфемите, а синтаксисът е наука за структурата на изречението. Не са малко обаче и отговори за същността на морфологията от типа на: „Морфологията е наука за звуковете”, „Наука, занимаваща се със състава и структурата на изречението”, „Наука за строежа на думата и правописа”, „Наука за редактирането на думи, изречения и текстове” и т.н. Синтаксисът е определен основно като наука за строежа на изречението и за синтактичния разбор. Но и за него можем да срещнем характеристики от типа на: „Синтаксисът включва правописните и пунктуационните грешки (пунктуационни и граматически грешки). Занимава се с правилното писане на думите и отделянето им с определени знаци – запетая, точка, точка и запетая, въпросителни, удивителни, тире и др.”, „Синтаксисът се занимава с разбор на частите на речта”, или „Синтаксисът е наука, занимаваща се със състава на думите”. А в 27 от анкетите се отговаря, че не се познават сферите на заниманията на тези две науки.

И ако теоретичното безсилие е разбираемо и дори оправдано в определена степен, то елементарните практически задачи, определено са затруднили студентите. С условието да запишат по едно съществително име, прилагателно име, глагол, наречие, местоимение, причастие, предлог и съюз 90% от тях са се справили само с първите

три категории. В три от анкетите отговорите са изцяло верни. Не липсват и парадокси – например: „на улицата” е посочено като наречие, „сълъногледът” е определен като прилагателно име, „-ът” и „пре-” са класифицирани като предлози и т.н. Системно се смесват прилагателните и причастията, предлозите и съюзите.

Последната анкетна задача е свързана със съставянето на просто, сложно съчинено и сложно съставно изречение. В нито една анкета няма абсолютно верен отговор. Студентите се справят с простото изречение, но са безсилни да диференцират сложното съчинено и сложното съставно.

Анкетата е свидетелство не само за ниската лингвистична култура на студентите, но и за тяхната недостатъчна езикова култура – наблюдават се груби правописни и пунктуационни грешки, неумение за съставяне на смислени и добре структурирани изречения, неразбиране на значението на отделни думи.

На този фон целите на обучението по български език, поставени в указанията на Министерството на образованието, са направо смехотворни. А и предметът, който навсякъде се формулира като „Български език и литература” е с десемантизирана първа част. Далеч сме от мисълта, че граматика трябва да се учи заради самата граматика, но и резултатите от практическото използване на езика са направо плачевни. Обучението по литература е прекрасно като зададеност, но и то не е пълноценно без богатата езикова култура. Да не говорим и за това, че обикновено гимназиалното образование изключва почти изцяло обучението по български език, а литературното е сведено до компилиране или преписване на готови теми и зазубряне на определени твърдения, без да се влага собствена мисъл. Но това е вече друга тема.

Ниската езикова култура се потвърждава и от големия брой слаби работи на кандидат-студентските изпити по български език и по литература. Неграматичността на всички равнища

¹Анкетирани са 57 студенти от специалностите Социална педагогика, Специална педагогика, Педагогика, които са от различни градове на страната и са завършили езикови гимназии, ЕСПУ, техникуми.

ТРАДИЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ

се доказва както при решаване на тестови задачи, така и при съставяне на собствени текстове от различен характер. Груби правописни, пунктуационни и стилистични грешки характеризират повече от работите. Изключителна посредственост на мисълта, беден речник, неумение да се използва пълноценно словото доказват неовладян книжовен език и книжовна норма. Сякаш с днешна дата са написани думите на Ст. Стоянов в неговата статия от 1952 година "Към по-висок етап на обучението по български език в гимназиите". "И тази година на приемния писмен изпит в Университета процентът на слабите работи беше не по-малък... слабият успех в повечето случаи се дължеше на груби езикови (стилени и правописни) грешки. Тези грешки говорят убедително, че голяма част от завършилите гимназия и други средни училища не знаят дори най-елементарни неща от граматиката, правописа и пунктуацията на националния ни книжовен език. Груби правописни грешки като нема, дедо, хлеб, вера, видяли, търпяли, уписа, четът, денът, върват и пр., са най-обикновено явление. Систематическите грешки пък при употребата на препинателните знаци и при членуването на имената от мъжки род единствено число свидетелстват за липса на каквито и да било знания по синтаксис.

Тези общи констатации и изводи от писмените изпити се потвърждават напълно и от отговорите, които кандидат-студентите даваха на устния изпит по български език. Нито един от изпитаните не беше в състояние да даде поне задоволителен отговор на зададените му въпроси по граматика. Към отговорите на въпросите по граматика почти всички кандидати пристъпваха плахо и несигурно, някои правеха уговорката: "Ще се опитам да отговоря", други заявяваха направо, че не могат да отговорят, а трети се оправдаваха за незнанието си с това, че граматика са учили в III (VII) клас и са забравили вече материята. Изпитваните не можеха да кажат да-

дена дума каква част на речта е, не можеха да определят даден глагол от кое спрежение е, нямаха понятия за вид и залог на глагола, бъркаха причастие с наречие, не можеха да направят синтактичен разбор на разширено просто изречение и т.н."

Позволяваме си да приведем толкова дълъг цитат, защото наблюденията и изводите, направени от Ст. Стоянов, напълно съответстват на нашите, които са резултат от дългогодишна работа с ученици, кандидат-студенти и студенти филолози и педагози.

Неовладените навреме правопис и пунктуация много трудно се преодоляват и наистина е трагично, че студенти, стигнали до държавен изпит, не могат да се справят с прилагането на елементарни норми, като членуване на имената от мъжки род единствено число, употребата на ѝ, използването на предлозите във и със и т.н.

Следователно както днес, така и в недалечното минало езиковото обучение в гимназиите е обект на критика. До този извод са стигнали и Ст. Стойков, и Л. Андрейчин, и Ст. Стоянов, като техните наблюдения започват от 40-те години на XX век.

Езиковата некомпетентност все повече се задълбочава. Това е факт, който недвусмислено показва, че в учебната програма не са достатъчно часовете за преподаване на граматика и за нейното практическо усвояване. За никого не е тайна, че в гимназията такива часове изобщо липсват и езиковата култура на завързващите средно образование е много ниска. Освен че имат сериозни проблеми с правописа и пунктуацията, те не познават лексикалното и стилистичното богатство на нашия език, не умеят да работят с речници, не познават граматиката дори в нейната чисто приложна област. А това води и до безпомощност при

създаването на собствени текстове от различен характер, до ниска обща култура въобще. Разбира се, занижената обща и езикова култура е и резултат от повсеместния духовен и културен упадък, но определена роля играе и неизучаването на граматиката в различните ѝ аспекти в гимназиалната степен.

Необходимо е учениците от 8 до 12 клас наред с проблеми-

те на текстовата лингвистика и стилистиката, обслужващи основно литературното обучение, да се занимават и с:

1. Проблемите на фонетиката, свързани основно със съвременните звукови закони и правописа.

2. Проблемите на лексикологията, свързани с речниковото богатство на езика, с лексикалното значение на думите, с особеностите на лексиката като система, с лексикално-семантичните отношения в речника, с домашната и чужда лексика, с активната и пасивна лексика, с фразеологията и лексикографията.

3. Проблемите на граматиката въобще, които да се свържат пряко както с някои основни теоретични положения, така и с граматичния разбор, изясняващ съдържателната страна на граматичните категории.

4. Проблемите на правописа и пунктуацията, които са тясно свързани с обучението по фонетика и граматика. Тук особено да се акцентира върху формирането на правописните и пунктуационните навици и умения, които определят даден човек като грамотен. Учениците трябва да осъзнаят, че владеенето на езиковите понятия и правила може да им помага във всички сфери на живота – когато пишат или четат, говорят или слушат; че само ако са грамотни и културни, могат да постигнат икономически и социален просперитет. Това ще стане само ако езиковите понятия въобще са дълбоко теоре-

тически и практически осмислени и ако учителят умеє да показва необходимостта от приложението им.

Тук въпросът вече опира до подготвеността и желанието на педагогическите кадри, които в гимназиалния курс определят себе си като "литератори" и предпочитат да не обръщат внимание на българския език и неговото преподаване дори във вида, в който съществува сега, тоест като текстова лингвистика и стилистика (без, разбира се, да омаловажаваме значението на тези две изключително важни области от науката за езика).

Днес цялото ни общество, образователната ни система, а и езикът ни са в поредната криза. В малък брой часове преподаватели, някои от които с недостатъчно висока езикова култура, създават неграмотни ученици – бъдещи учители, лекари, юристи, икономисти, инженери... Това е особено страшно за педагозите, преподаващи по различни предмети, които също така репродуцират езикова некомпетентност. В този смисъл един изпит по български език с чисто практическа насоченост би трябвало да бъде задължителен вход за цялата система на висшето образование и особено за педагогическите кадри.

Тази учебна година ще завърши с матура по български език и литература. Дали ще льсне езиковата некомпетентност на абитуриентите, или чрез елементарен тест ще отчетем високи резултати, бъдещето ще покаже. Каквото и да се случи, постъпвайки в следващата образователна степен, младите хора на България досега не са показали добра езикова култура. Ако върнем реалното обучение по български език в гимназиите, нещата може и да се променят...

Трудно е, да не кажем невъзможно, да се възстанови възрожденският дух в българското училище. Но е необходимо да се положат всички усилия за системно езиково обучение, за да се възпитат децата ни в дълбока обич към българския език, да заживеят със съзнанието, че усвояването на родния език е един от най-сериозните въпроси на нашето културно и национално достойнство, на българщината.

Неизвестни страници от биографията на Яворов

Шинка Дичева-Христозова

Да се пише днес за Яворов е едновременно отговорност, но и предизвикателство. С неговото име се свързват десетки изписани страници, а коментарите и анализите на редица изтъкнати критици, културолози, писатели и общественици будят завидни умения по пътя на допустимата истина. И ако неговите произведения демонстрират вариативност в интерпретациите, ако текстовете на поета допускат поставяне на ударението в непребродената канва на инакомислието, то преките следи от живота на Пейо Яворов винаги са предизвиквали голям интерес.

Появата на неоткрити, непубликувани страници от творческата или житейска биография на поета осветляват вече известното, доставят липсващата брънка в изграждането на един цялостен и пълтен образ, който би могъл величествено да претендира за своята достоверност.

Още от първата Яворова стихосбирка „Стихотворения“, издадена от Стефан Георгиев във Варна през 1901 година, та до последната му книга „Когато гръм удари, как ехото заглъхва“, подготвена за печат от Александър Паскалев през 1912 година, е налице пунктуалната последователност на поета да дарява своите най-близки роднини и приятели с новоизлезлите книги.

Този факт е подробно документиран в летописните страници, защото по този начин се хвърля светлина върху точното датiranje на определено издание. Най-много книги с посвещения обаче засега е сигурно, че получава проф. Иван Шишманов, следван от Пенчо Славейков и Мара Белчева и не на последно място – Лора Каравелова. Известен е фактът с един от луксозните екземпляри на драмата „Когато гръм удари...“, който Яворов подписва така: „Мила Лора, не мога да ти оставя нищо повече от едно име. Дано винаги ти го чувстваш тъй свое, както аз тебе...“ (22.IX.1912).

С появата на писмата на

Мина, десетилетия наред притежание на семейството на П. Ю. Тодоров, стана ясно, че Яворов ѝ подарява своята книга „Хайдушки копнения“. По този повод тя му пише от Елена: „Едвам сега научих, че се е получила за мен някаква твоя книга, на която обаче не било съдено да дойде в ръцете ми. Нашите я получили и навярно унищожили, като забранили на всички да ми съобщават за получаването ѝ. Не ми даде сърце да се карам с тия стари и много болнави хора. Те отнеха едничката радост, отредена за мен по празниците, мислейки, че изпълняват своя родителски дълг. Ех, на мене стига и това да зная само, че ти не си ме забравил“ (31.XII.1908).

От капиталния труд на Ганка Найденова-Стоилова „П. К. Яворов, летопис за живота и творчеството му“ става ясно, че поетът подарява книги с автограф и на редица други приятели, между които са Цанко Церковски, Боян Пенев, Асен Златаров, както и на редица чужденци – М. Ибровац, Вл. Станимирович и др.

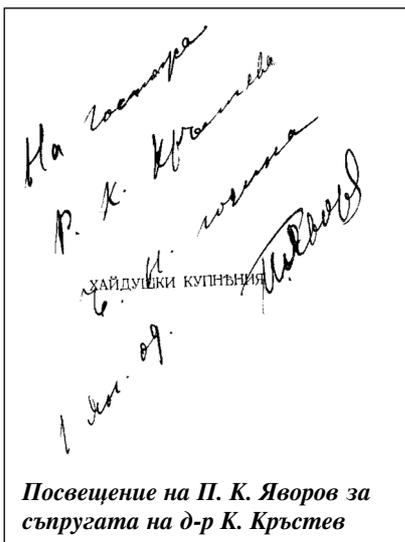
За една личност обаче този летопис мълчи. Става дума за д-р Кръстьо Кръстев, който привлича Яворов в кръга „Мисъл“, подкрепя го морално и материално и през цялото време на тяхното при-

ятелство бащински напътства младия поет. Единствено пред него страдащата душа е готова да се разголи, да подире утеха и спасение. По повод драмата „Когато гръм удари...“ Яворов споделя с Кръстев: „Аз усещам днес миналото страдание само като една спазма на сърцето, миналите си блуждения като една бездна, от която излязох за нов живот“ (14.III.1912). С изключителна трогателност звучи и предсмъртното писмо на поета до д-р Кръстев. „...Аз реших да умра вече. Вярвам този път смъртта да не ми изме-

поетът е подминал д-р Кръстев или тези издания не са били открити от Ганка Найденова-Стоилова? Вярна се оказва втората констатация, защото след близо сто години това бяло поле от биографията на Яворов може да се счита за осветлено. Намерен е, и то съвършено запазен екземпляр от „Хайдушки копнения“, подарен на съпругата на д-р Кръстев. Поетът е написал върху третата вътрешна страница следния текст: „На госпожа Р[адка] К[ръстьо] Кръстева. Ч[естита] Н[ова] година. П. Яворов. 1 ян. 09.“

И което е по-важното – това не е случаен жест или единствен случай. Намерен е и екземплярът от драмата „В полите на Витоша“, който Яворов подарява на своя приятел с посвещение: „Д-ру К[ръстьо] Кръстеву. П. Яворов. 15 авг. 911. София.“ От този автентичен надпис върху книгата произтичат два основни извода, които са в услуга на яворознанието и научната достоверност. Конкретизира се празното поле относно датата на поява на драмата, тъй като при Ганка Найденова-Стоилова е посочено само „август преди 20“, а от посвещението се вижда, че още на 15 август книгата е факт и съвсем основателно можем да заключим, че именно на д-р Кр. Кръстев е подарен първият екземпляр. Прецизно са документираны от изследователката следващите притежатели на книгата – Ив. Шишманов, сестрата Екатерина, Ас. Златаров, Пенчо Славейков.

Идентична е съдбата и на другата Яворова драма „Когато гръм удари...“. В летописа много стриктно се посочва, че на „20 август в. „Софийска вечерна поща“ (бр. 236) съобщава: „Излезе

Посвещение на П. К. Яворов за съпругата на д-р К. Кръстев

ни. Аз съм щастлив, защото умирайки, ще прощерна: „Лора, аз ида, защото много те обичам!“... Мили Кръстев, ти направи през живота ми толкова много за мене! Аз ти стискам ръцете: благодаря! Прости моите волни и неволни прегрешения спрямо тебе, ако ги имам. Целувам те...“ (октомври 1914).

Примерите за тесните взаимоотношения между тези две изключителни личности могат да бъдат продължени, но учудващото е, че в летописа на Яворов липсва дори една книга с автограф, по който може да се съди за вниманието и признателността към бележития критик. Наистина ли

Студентски литературен конкурс

Вестник "Пловдивски университет" обявява конкурс за:
ПОЕЗИЯ – до пет стихотворения;
ПРОЗА – до три разказа.

За всеки от двата раздела ще бъдат раздадени съответно по три парични награди.

В конкурса могат да участват всички студенти от Пловдивския университет "Паисий Хилендарски", които не са по-възрастни от 35 години. Материалите трябва да бъдат напечатани в два екземпляра (на тях да са написани трите имена на студента, специалността и курса, както и домашен телефон, ако желаете).

Крайният срок за получаване на творбите е 27 април 2008 година на адрес: Пловдив, 4000, ул. "Цар Асен" №24, в. "Пловдивски университет" или направо в редакцията (първата барака в южния двор на ректората) всеки работен ден от 10.00 до 14.00 часа. Отчитането на резултатите ще бъде около 24 май 2008 година.

Наградените и някои непремирани творби, направили добро впечатление на журито, ще бъдат отпечатани на страниците на вестника.

Неизвестни страници...

ОТ СТР. 8

от печат новата пиеса на П. К. Яворов „Когато гръм удари“. Изданието е разкошно. Именно това „разкошно“ издание авторът подарява най-напред отново на д-р Кр. Кръстев, за което съдим от намерения екземпляр с посвещение „Д-ру Кръстев! Кръстеву. П. Яворов. София, 20 VIII 912.“

Интересен факт ще бъде и съобщението, че е открита още една книга, която близо сто години съществуваше само като твърдение, без никой да знаеше или да предполагаше къде точно е тя. Става дума за „Схлупени стрехи“ от Михаил Кремен, която лично той подарява във фаталната вечер у Тихови на Лора и Пейо Яворови. Тя също е съвършено запазена с посвещение: „На милите приятели Лора и Пейо Яворови. От Кремен. 29.XI.1913.“

Всъщност редно е да се отбележи и да се внесе нужната корекция в различните справочници, енциклопедии и речници относно годината на този сборник с разкази от Михаил Кремен. Намереният

екземпляр от книгата ясно доказва, че още през 1913 година тя е част от литературния живот, а не една година покъсно – 1914, както се посочва навсякъде.

За изнасянето на тези факти и за посочването на неизвестните досега автографи сме задължени на Стефан Памуков – човека „известител“, както го нарича с основание доц. Владимир Янев. Тези уникални следи от Яворовия свят са запазени в неговата лична библиотека, където са съхранени през годините в техния автентичен вид.

130-годишнината от рождението на Пейо Яворов е събитие, което ни кара преди всичко да се замислим, подтиква ни да задаваме отново „свърхземните въпроси, които никой век не разреши“, а пулсиращите многоточия след всичко казано дотук не намаляват. Остава надеждата, че вечногърсешият дух на поета ще бъде с нас и ще ни води с „...поглед вечно устремен/ напред, към утрешния ден,/ без там пристанище да зная...“

Списание „Везни“ беше представено в Пловдив

Красимира СТОЕВА

На 12 март се състоя среща-разговор с редакционната колегия на сп. „Везни“, което беше организирано от Пловдивския университет "Паисий Хилендарски", НБ "Иван Вазов" и читалище "Възраждане". Групата включваше известни български писатели и учени - президентът на издателство "Захарий Стоянов" – Иван Гранитски, поетите Никола Инджов и Андрей Андреев (главен редактор на списанието), белетристът Димитър Кирков (автор на романите "Хълмът", "Любов в ада", "Спирки из рая" и др.), актьорът Радко Дишлиев, публицистът Тодор Корув и историкът проф. Николай Овчаров. Домакините бяха организирали всъщност две срещи – първата се състоя в Университетската библиотека, на която присъстваха преподаватели и студенти, а втората беше в НБ "Иван Вазов", която беше за пловдивската литературна общественост.

Списание "Везни" започва да излиза преди 17 години и успешно преодолява трудностите по време на прехода, когато изчезнаха множество литературни издания с традиции. Създадено е с идеята да обединява писателите според естетическите им възгледи, а не базата на принадлежност към определен съюз. Без да подценява останалите издания, доц. Владимир Янев го нарече "водещо в българската литературна периодика" и наблегна върху ролята му в културния живот на страната. Той изрази съжалението си от факта, че списанието не е достатъчно популярно дори в литературните кръгове и че на неговите страници все още не са били публикувани някои от значимите и талантиливи пловдивски творци.

Списанието обхваща широк кръг от теми – освен на литературата, то обръща внимание и на философията, социологията, политологията, историята и публицистиката. Във всеки брой се представя творчеството на един художник или скулптор. От три години изданието излиза с променен художествен про-

фил и нов, по-голям обем от 240 страници. Съдържанието е разделено на много рубрики, сред които освен посветените на художествената литература трябва да се споменат: *Палитра, Философия и човек, История и човек, Българи, Критика, Публицистика и Нови книги*. Вниманието не е насочено единствено към родните автори - има раздели *Поетичен глобус* и *Световни хоризонти*. Също така е отделено място и за рубрика *Тема за ученика*, в която се публикуват разработки от известни критици върху наши класически произведения.

Доц. Владимир Янев отбеляза като положителна черта почитта към традициите, но включването на повече съвременни автори, интерпретации и критика би разчупило формата на списанието и би повлияло положително върху развитието му. Също така беше лансирана идеята изданието да намери мястото си в Интернет – да се появи в електронен вид, за да се популяризира и да се улесни връзката между издателите, авторите и аудиторията.

Главният редактор Андрей Андреев сподели някои от идеите, не подмина и трудностите. Тази тема беше подхваната и от останалите гости, а след това разговорът премина върху проблемите, които преживяват пишещите хора в България. Никола Инджов констатира тъжния факт, че в наши дни книжовността е сведена до самодейност, на която при това не се гледа с добро око. Бяха изразени съмнения дали в страната ни се толерира истински стойностната литература.

Към края на срещата пловдивчанинът Димитър Кирков разказа повече за серията си романи, действието на част от които се развива в Пловдив, и в които се преплитат различни исторически пластове.

След тази среща ни остава да се надяваме, че и в бъдеще сп. "Везни" ще привлича повече млади хора сред авторите и читателите си и ще продължи да дава приноса си за развитието на българската култура.

РЕДКИТЕ РАСТЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ:

Проф. д-р Стефан СТАНЕВ

Всяка година през топлите пролетни дни градините и парковете на много места в страната побеляват от хилядите цветове на невисоки туфести храсти, които народът образно и поетично нарича майски сняг, а ботаниците, лесовъдите и озеленителите – спиреа (*Spiraea*)¹.

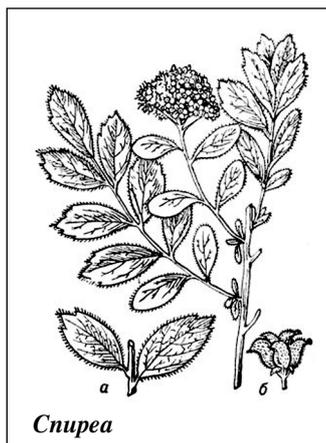
Спиреите са едни от най-красивите и най-предпочитани декоративни храсти, отдавна отглеждани в редица страни. У нас се култивират десетина различни вида от тях. Едни произхождат от Азия и Америка, други – от Европа, а трети са селекционирани градински сортове. В България се срещат и пет диворастящи спиреи. Най-интересната и най-рядката от тях е *Spiraea salicifolia*. Разпространена е единствено край брега на Доспатската река, близо до с. Сърница (Пазарджишко), където местното население я нарича чибук (чибуци).

Кога и как е намерено това растение у нас, съществува ли то още в природата ни? Проф. Борис Китанов – ето човекът, който най-добре би могъл да отговори на тези въпроси. Знаех, че намирането на спиреата е свързано с неговото име.

- През лятото на 1934 г. – започна разказа си проф. Китанов, - току що завършил първи курс естествена история, аз се обърнах към Министерството на земеделието и горите с молба да бъде назначен през ваканцията на временна лесничейска служба в някой от най-загъntenите кътове на Западните Родопи. Нуждаех се от средства, но това не беше най-главното. Запален от дете по ботаниката и получил добра школовка по събиране, хербаризиране и определяне на растенията от стария ботаник Иван Урумов, аз страстно желях да разширя знанията си върху българската флора и да събера богат хербарен материал. Обширните Родопи, и особено тяхната западна половина, криеха още много тайни за ботаниците, затова моите учители проф. Николай Стоянов и проф. Борис Стефанов ме посъветваха да насоча интересите си именно към този район. Имах завършено средно лесовъдско образование и положен държавен изпит за лесовъд, та-

ка че не беше трудно да получа назначение – тогава специалисти не достигаха, пък и колко от тях доброволно желяха да бъдат изпратени в “загъntenите кътове на Родопите” или на други такива места в страната? Уредих за ден-два формалностите около службата си и заминах за с. Шабанли (сега Сърница) в Доспатските Родопи.

Време за ботанически занимания имах предостатъчно. От-

Спиреа

говарях за опазването на горите от пожари и това ми даваше възможност непрекъснато да обикалям района между селата Шабанли, Сатовча, Чехлъво, Доспат и Батак и да събирам растения. Природата на Доспатските Родопи тогава беше дива и почти непокътната. Склоновете им бяха покрити с вековни смърчови и белоборови гори, по тесните пътеки и горските поляни бродеха стада елени, диви свине и сърни. Особено много по тези места бяха сърните, от тях идва и сегашното име на селото – Сърница. Веднъж ми се случи да видя как мечка стръвница разкъса голям вол, който безнадеждно се беше заклешил между две дебели дървета. Волът отчаяно мучеше, реवेशе и освирепелият от кръвата звяръ... Потресаваша гледка! Из планините скитаха и вълци. Горските ми разказваха, че през зимата те слизали в селото и понякога до-

ри надничали през прозорците на лесничейската къщичка.

Слушах разказа на проф. Китанов и мислено го сравнявах с моите впечатления от Западните Родопи, които съм посещавал многократно през последните години. Пътища, шосета, шум от мотори, глъч на секачи и горски работници, оголени от сечта склонове. Още има запазени стари иглолистни гори и по-диви места, мяркат се понякога плахи сърни и елени и все пак много много се беше променила тукашната природа само за 50-60 години. И само тук ли? Улисани в динамичното си ежедневие, ние сякаш не забелязваме, че все по-малко са вече местата из нашите планини, запазили скъпоценни частици от някогашната си първичност. Днес ни се струва невероятното, че по време на кръстоносните походи от Белград през София до прохода Траянови врата в Средна гора се е простирила грамадна, мрачна и непроходима гора, известна като Българска гора (*Silva Bulgarorum*); че в края на миналия век гладни витопшки мечки са слизали зиме до Бояна и Владая, а на софийските пазари шопите са продавали на безценница малки мечета; че докъм 1936 г. край Стрелча и Панагюрище е имало рисове.

- Май се увлякох в спомениите си - усмихна се професорът. - Изглежда, винаги е така, когато човек се връща към младите си години. Та как намерих тогава спиреа салицифолия. Вървах по брега на Доспатската река от Шабанли за горския дом Селище и както винаги събирах наоколо растения. На 3-4 км от селото, на левия бряг на реката, попаднах на една голяма и няколко по-малки групи от високи 1-2 метра храсти с красиви розовочервени гроздовидни съцветия².

Дълго ги разглеждах и се мъчих да преценя кои може да са те. Че са от семейство Розоц-

ветни, това веднага разбрах, но... толкоз. Не познавах още добре растенията, липсваше ми опит, нямаш “набито око”, както се казва. И все пак някакво вътрешно чувство ми подсказваше, че съм намерил рядко и интересно растение. С голямо нетърпение дочаках да се прибера в лесничейството и да прегледам “Флората”. Определих го до род – спиреа, обаче не отговаряше на известните за страната видове. Нов вид? Може пък и да не е спиреа? Пак разтварях “Флората” и започвах отначало. Така продължи няколко дни – радост, съмнения, неспокойство. Накрая не изтраях. Измолих от началниците си кратка командировка, стегнах папките и пристигнах в София. Сравнявах в хербарните, четох в библиотеките, докато напълно се убедих, че растението е спиреа салицифолия. Трудно мога да опиша радостта, която изживях тогава! Аз, студентът първокурсник, бях намерил растение, ново не само за България, а и за целия Балкански полуостров! Моят находка направи силно впечатление и на проф. Николай Стоянов.

- Търси и на други места наоколо, разпитай и някои от по-старите хора в селото – посъветва ме той и ме насърчи да продължа проучването си върху флората на Западните Родопи.

Същевременно около новата спиреа възникваше и един друг, много интересен и важен въпрос. Във “Флорите” се посочваше, че тя е разпространена в Средна и Южна Русия, Сибир, Източна Азия и някои средноевропейски страни (Германия, Австрия и др.) Специално за европейските ѝ находища много известни ботаници изказваха съмнение върху техния естествен произход. Поради това, пишеха те, че спиреата се култивира тук още от 1586 г., на места тя е подивяла и вторично се е настанила в сред местната диворастяща флора. Друга група бота-

¹ От гръц. спейра – извивка, виещ се (заради гъвкавостта на клоните, използвани за плетене на кошници). Растенията са познати още и под народното име тъжник.

² Всички останали наши диворастящи спиреи имат бели цветове, събрани най-често в щитовидни съцветия. С бели цветове са и повечето култивирани у нас видове.

³ След време се установи, че в действителност се отнася за друг вид реликтно клинавче – *Astragalus centralpinus*, разпространено освен тук и в Югоизточните Алпи.

ШАБАНЛИЙСКИЯТ ЧИБУК

ници поддържаше обратното становище – растението е естествено разпространено в Средна Европа.

***

А в Родопите? Пренесена ли е тук спиреата или находището ѝ е запазило се единствено на това място на Балканите реликтно огнище? Коя е истината? С тези въпроси се завърнах в Шабанли, откъснах няколко цъфтящи клонки от спиреата и се заинтересувах за най-старите жители в селото. Посочиха ми един 102-годишен старец (името му съм забравил вече), намерих го, показах му клонките и го запитих:

- Дядо, виждал ли си този храст, познаваш ли го?

- Знам го – веднага отвърна той. – Ей там нагоре по реката расте. Другаде го няма, само там. Чибук се казва.

- Чибук ли? – учудих се аз. – Защо пък чибук?

- Виждаш ли клонките, откъдето са кухи – каза старецът. – Едно време от тях правеха чибуди, санким лули. След време чибукът се пропива с тютюневия пушек и добива много хубав тъмножълт цвят. През турско за този храст идеха търговци чак от Цариград. Орежат го, продадат го и след няколко години пак дойдат. Как се е запазил, след като толкова време са го секли ли? Ха! Че нашенци и сега го режат редовно за метли и той пак си стои на същото място. Чибукът, момче, по никакъв начин не можеш го унищожи – режеш му клоните до дъно, той пак си избива от корените.

Думите на стареца силно ме заинтригуваха. Той твърдеше, че неговият баща му казвал същото – и той от малък помнел чибукта все на това място да расте. Бързо пресмятах наум. Излизаше, че поне от преди 150 години (от около 1780 г.) досега растението не е пренесено от другаде. Значи, ако все пак е пренесено, това е станало някъде през периода от 1586 г. (откогато със сигурност се знае, че се култивира в Европа) до 1780 г. Такова предположение обаче изглеждаше съвсем малко вероятно. Тогава Турция почти не е имала контакти със Средна Европа, през нейните владения

много рядко са минавали чужденци. И после, ако все пак приемем, че растението е пренесено, как да си обясним, че това е станало единствено в този затътен родопски край и никъде другаде на Балканите?

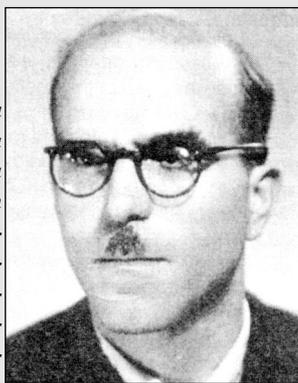
Много по-логично беше да се допусне, че ограниченото разпространение на спиреа салицифолия има реликтен произход – някога тя е била по-широ-

гава в статията си. Още по-убедително звучи то сега, когато са ни известни и много други нови факти, очертаващи Родопите като едни от най-важните центрове на реликтна флора на Балканския полуостров.

От това време бяха минали 40 години. Проф. Китанов не беше ходил повторно по тези места и не знаеше дали растението все още го има или вече

Проф. Борис Китанов
(28.III.1912 - 06.VII.1996)

Роден в София. Завършва средно лесовъдско училище и естествена история в София (1937). От 1942 г. е асистент по ботаника в Софийския университет, ръководител на Катедрата по ботаника и директор на Ботаническия институт. От 1952 до 1977 г. е професор в Софийския университет, дългогодишен ръководител на Катедрата по систематика на растенията и растителната география. Бил е също директор на Ботаническата градина в София и професор в Агрономическия факултет на Хаванския университет (1970-1973). Проф. Б. Китанов е един от най-известните български ботаници. Започнал научноизследователската си работа още като студент, той е автор на над 100 научни труда в областта на палеоботаниката, флористиката, систематиката, геоботаниката, растителната география и др.

ко разпространена, но с настъпилите климатични промени повсеместно е загинала и като по чудо се е запазила само тук. Знаеше се, че Родопите са много стар геологически масив и са останали незасегнати от залежаванията през кватернера. По тези причини в тях са се запазили много ендемични и реликтни растения, някои от които на крайно ограничена площ и на едно-единствено място, както спиреата. Такива растения бяха например потентила фрутикоза, астрагалус алопекуроидес³ и др.

И още един силен аргумент. Реликтни растения (например каламагросис ланцеолата) се срещаха и из самите храсталаци от спиреа салицифолия. Въобще доказателствата за реликтния характер на находището бяха много по-силни и правдоподобни, затова и аз заставах на това становище. Така писах то-

унищожено. Не му беше известно дали и друг ботаник го е виждал или събирал от 1934 г. насам. Заинтересувах се по-подробно по този въпрос и се оказа, че през 1960 г. тук е бил проф. Димитър Делипавлов. Какво е станало след това с растението, той също не знаеше. “Двадесет години сами по себе си не са нищо – мислех си аз, но напоследък в този край станаха големи промени, дали те с нищо не са засегнали находището на спиреата? То е само на няколко километра от селото, от язовир “Доспат” и от горското стопанство “Селище”, наблизко минава шосе, наоколо са ливади и обработваеми земи...”

Споделих опасенията си с проф. Делипавлов и на 20 юли 1980 г. заедно с него и любителя дендролог д-р В. Мандулов тръгнахме за с. Сърница. За най-голяма наша радост чибукът растеше на същото място

и все тъй красеше околността с гъстите си розово-червени съцветия, както го е виждал проф. Китанов преди 46 и проф. Делипавлов преди 20 години. Значи прав е бил старецът, като е твърдял, че растението здраво се държи и по никакъв начин не може да се унищожи. Или по-скоро прав до толкова, че благодарение на силното си вегетативно (издънково) размножаване то не изчезва след изсичане или отрязване на клонките му. Но ние сме длъжни да предвидим и най-лошото, защото, ако чибукът е издържал столетия на рязане и чупене някога за чибуди, а и досега за метли, има десетки други начини, с които човек пряко или косвено може да го унищожи завинаги. Ето защо не е достатъчно само растението да фигурира в списъка на защитените видове (там то е отдавна) и в Червената книга. Необходимо е да се защити цялото находище. И още нещо. Чибукът е рядко красив храст, особено през юли-август, когато гъстите му гроздовидни съцветия порозовеят. Защо да не разхубавим с него парковете алеи и зелените площи? В други страни на Европа той се култивира масово отпреди четири века, а у нас само на два-три места (и то от материал с чуждестранен произход).

За съжаление все още продължаваме да робуваме на традицията и навсякъде разсаждаме различни американски и азиатски спиреи, дойции, филadelphуси, симфорикарпуси, партеноцизуси, керии и какви ли не още екзоти, изписваме семена от тях и с години правим опити върху интродуцирането и аклиматизирането им. Разбира се, това е много полезна и необходима работа, но защо забравяме, че из нашите гори и планини растат не по-малко красиви видове? Колко хубаво би било, ако стандартните за цяла Европа декоративни цветя, храсти и дървета, развъдени навсякъде из парковете, градините и алпинеумите в България, на места бъдат разнообразени с нашенски лалета и перуники, с дървовидна хвойна и смирн, с лавдан и спиреи! По този начин красивото ще се съчетае с познавателното, тривиалното – с рядкото и оригиналното. Колко хубаво би било наистина!

Физика и лирика

ПОЛИФОНИЧНАТА ТИШИНА НА ТИЛЪО ТИЛЕВ

(откровенията на един физик)

Проф. дфн Никола БАЛАБАНОВ

Преди шест години Тильо Тилев ми подари стихосбирката си “Една октава над дъжда”. Това е една от най-малките книжки, които съм притежавал – и по формат, и по страници, но тя предизвика у мене определени емоции и асоциации. Въпреки желанието си, тогава не намерих кураж да ги споделя публично, може би най-вече заради респекта към лириците.

Новоизлязлата стихосбирка на г-н Тилев със странното заглавие “Крал Артур и другите ми братя” включва две трети от стихотворенията, публикувани в “Една октава над дъжда” и в значителна степен носи същата поетична еманация. Това ми дава основание, макар и със закъснение, да споделя моите откровения (още повече, че добавените към възрастта ми години са отслабили психологичните бариери на въздържаността).

Да ме извини поетът, но аз на негово място бих нарекъл стихосбирките си, например “Една октава тишина” или “Мелодиите на тишината”. Тишината, самотата, мълчанието присъстват постоянно в поезията на Тильо Тилев. Но това не е пасивна и безплодна тишина, а някакво временно притихнало, но натежало със звуци и шум състояние на пространството. Така възприетата от мене тишина е близка до представите за “вакуума” в съвременната физика. Аз откривам в стиховете на Тилев не само “част от собствената си биография” (както пише в своите “Бележки” към първата стихосбирка доц. Владимир Янев), но и един фрагмент от съвременната физическа картина на света.

Физическият вакуум не е “празно място” (не е техническият вакуум), а състояние на материята с определени характеристики. Това е най-ниското енергетично състояние на фундаменталното физическо поле – състояние, потенциално заредено с вещество, което е неподвижно и ненаблюдаемо. По подобен начин възприемам “тишината” на Тильо Тилев – като някакво основно, “заспало” състояние на един полифоничен свят, потенциално зареден със звуци. Този свят е безграничен

“Няма граници за тишината”;

този свят е преуплътнен с информация, която “чака” своето освобождение. Тогава

“тишината всичко ще ни каже”.

Ще продължа с поетичните паралели

във физиката. Ако на полето, намиращо се във “вакуумно състояние”, се предаде достатъчно голяма енергия, то се възбужда, в резултат на което поражда вещество: електрони, позитрони и други частици. Така вакуумът се проявява в реални физически процеси – в появата

на частици, които ние улавяме и регистрираме.

В поезията на Тилев тишината също може да се материализира и да поражда някакви поетични “кванти”:

“Кротко капе тишина от тъмното
и трупа, трупа, трупа”
(“Зодия Риби”)

В Природата се осъществяват, а и ние в лабораториите можем да предизвикаме обратните процеси на дематериализация, т.н. “анихилация” – превръщането на веществото в електромагнитно поле. Подобна “анихилация” претърпяват и “звуците” на Тилев. Движенията “отвън навътре” в “пространството на самотата” и енергията, която съпровожда тези движения

“превръщат всеки звук в тишина”
(“Самота II”)

“Всичко тишината
ще ни каже”

Т.Т.

Давам си сметка, че тези размисли са плод на моето професионално (т.е. “деформирано”) възприемане на сложния свят, в който живеем. Затова ще се опитам да споделя някои “нефизични” оценки за обсъжданата стихосбирка.

Не познавам средата, в която се е формирал поетът Тильо Тилев, още по-малко познавам неговата “вътрешна биография”, но имам чувството, че в душата си той е самотник (в което няма нищо лошо!). Понякога го виждам в компанията на весели приятели (предполагам, че заглавието на стихосбирката е реверанс към тях), но винаги съм го възприемал като различен от тях – по-тих и мълчалив, емоционално поддържан. Бих казал, че и между нас съществува едно “мълчаливо” приятелство, породено от взаимното уважение. Аз го уважавам най-вече за това, че списва университетския вестник – едно от духовните богатства на университета, за съжаление недостатъчно оценено от многохилядната и малкочетяща преподавателска и студентска аудитория.

Вероятно характерът на Т. Тилев е сложил отпечатък върху творчеството му. В него има много меланхолия. Твърде често се говори за сън и сънища, за самотата и смъртта. Лично аз харесвам повече влюбения поет, чийто портрет се разкрива чрез няколко признания:

“Ти си най-хубавият сън”;
“Само тебе виждам във вселената”
и особено:

Чудото, че се срещнахме с тебе
в един пепелнорус пловдивски петък”

(С този поетичен бисер Тилев преобръща представите за злокобния петък).

Не мога да не се съглася с Владо Янев – признатия покровител на пловдивското пишешо братство, който в предговора на “Крал Артур” съветва поета: “По-важна от всички е... Прекрасната дама”.

Последните няколко цитата от книга-

Премиера на книгата „Крал Артур и другите ми братя“

Красимира СТОЕВА

Премиера на книгата „Крал Артур и другите ми братя“ се състоя на 14 март в 6. аудитория. Авторът Тильо Тилев беше кратък в изказването си - за новата стихосбирка той сподели, че я подготвя от три години, но е преминал през много колебания и съмнения, докато се появи на бял свят. Авторът благодари за подкрепата на близките си приятели и на децата си, на които е посветена книгата. Стихове от нея прочете гл. ас. Ивана Колева.

Доц. д-р Владимир Янев направи кратък портрет на автора, а по-късно му връчи наградата от името на Георги Янев – притежател на „Първо частно поетично лозе“ и президент на Литературна лига „Стига“.

Доц. д-р Жоржета Чолакова анализира някои от стиховете, включени в книгата. За нея стихосбирката остава вярна на стила на автора, но

разширява кръгзора на търсенията и е най-добрата от досегашните му книги. Тя нарече стилът на писане на Тильо Тилев „поетика и поезия на тишината“, поради уменията му да говори извън думите и да казва повече, отколкото е видно на пръв поглед. Тя обърна специално внимание на формата на поднасяне на стиховете, която допълва внушението. Дори корицата - също създадена от поета, е включена в тази концепция.

Към края на премиерата възникна забавен спор относно най-дългата творба, включена в стихосбирката. Доц. Владимир Янев беше на страната на Тилев и подкрепяше мнението, че става дума за поема, докато доц. Жоржета Чолакова твърдеше, че това е просто едно по-дълго стихотворение. Темата остана отворена за дискусии и читателите имат право на собствено мнение по въпроса за жанровата принадлежност.

ПОЛИФОНИЧНАТА ТИШИНА...

ОТ СТР. 12

та, както и посвещението на стиховете в „Една октава над дъжда“ показват, че Тильо Тилев има своята прекрасна Дама, има своята Беатриче и тя стои в центъра на неговата Вселена (Блазя на Гергана!). Сигурно, мисля си аз, поезията му ще спечели, ако той по-често си спомня за пловдивските петъци, които са му подарили съдбоносната среща-чудо и най-хубавите сънища (според мене и най-хубавите стихове!).

бавите стихове!).

И отново към темата за тишината. Според Николай Ръорих има два вида тишина: безпомощната тишина на инертността – символ на разложението, и тишината на могъществото, която управлява хармонията на живота. Искам да пожелаю на тихия „самотник“ Тильо Тилев по-често да се вслушва в създаващата тишина, за да изтръгне от нея още много вълнуващи звуци и мелодии.

Дискриминацията

Тодор САБОТИНОВ

Кой ли от нас не е бил дискриминиран – под една или друга форма. Всеки „познава“ тази дума. Ще кажем, че на пръв поглед е много обикновена и няма да сгрешим, защото е една от многото 13-буквени думи. Но и ако кажем, че я виждаме навсякъде – пак няма да сгрешим. Защото тя е в нашето ежедневие, в нашата работа, тя се е свряла навсякъде, тя няма паспорт, няма род и пол, не познава граници и никога не старее, вечно жива и актуална...

Етимологично произхожда от лат. „discrimen“ – „различие, различно, критичен момент“. В българските тълковни речници се знае като „не еднакво отношение към различните

групи хора в обществото, ограничаване правата на определени категории граждани по народностен, расов, политически или религиозен признак“. Според международните нормативни актове терминът „дискриминация“ включва - всяко различие, изключване или предпочитание, основано на раса, цвят на кожата, пол, религия, политически убеждения, национален или социален произход, което води до премахване или нарушаване на равенството във възможностите на хората. Но какво значи тя за нас, обикновените хора, какво е значела в различните етапи на човешката история, как се приема в човешките отношения? Някога питали ли сме се защо дискриминацията е толкова опустошителна и защо, въпреки че знаем това, дискриминираме или се дискриминираме в обществото? Може би, защото

хората имат нужда да дискриминират и да се самоопределят? Може би, защото не обичат различните, защото идеята за малцинства и мнозинства е заложена в кръвта на човека... на биологично ниво? Та дори и маймуните ловуват на глутници! Може би, защото мнозинството винаги е било търсено, защото различните са по-слаби и не могат да се интегрират или просто защото не обичаме различните?

Етническата - расовата дискриминация, е толкова стара, колкото света. Но не е единствената. Много известна е и половата дискриминация. Всички знаем колко дълго жените са нямали право дори да гласуват. Напоследък се заражда

и нов тип дискриминация: дискриминация на „аутсайдера“, който е дискриминиран от всички и който сам се дискриминира от всички. Другият тип дискриминация се разпространява като ракова клетка в учебните заведения, тя впрочем си съществуваше отдавна, но сега се модернизират повече. Така някои са „зубъри“, на други класът им е по-знаещ или преподавателят ще работи на дискриминационна основа.

Дискриминация – 13 букви, но фатални за човешката история! Или още както се казва в един афоризъм „Уж знак за равенство, но и в него – едната чертичка е отгоре, а другата - отдолу...“ Така винаги някои са „отдолу“ или „встрани“, въпреки равния старт, който ни е признала нашата родна държава по закон и световният ред с неговите многобройни конвенции и пактове!

Поезия

СТИХОТВОРЕНИЯ ОТ ЕВЕЛИНА КОВАНДЖИЙСКА*

***

По скулите ми времето описва овали,
ветропоказателите спират птиците,
вятърът танцува в клоните,
а аз съм съблякла кожата на раненото си самолюбие.
Оголената ми, нащърбена душа е в зенита на събуждането.
В сънищата ми бели коне препускат стремглаво към утрото,
а бухали предвещават нещастие.
Родени от светлина мисли спират дъждовете
и е светлина,
кой ли Исус ще се роди в мисълта ми?
Сбогуване.
Спомен.
Ранено съзнание.
Просто думи...

ДЪЖД

Дъгата е огъната подкова,
дъждът – съмнение,
лъчите са прегизали небето
и носят светлина.
Събудените птици търсят своите гнезда
под падащите капки.
Дъгата е описала железен обръч над небето
и все така вали.
А мислех, че дъгата е след дъжд.
Роди се светлина.
А залезът ще я погуби.
Със пръсти чувствам силата на вятъра.
Да бъде!

Небе

Времето усуква краища по тъмната ми кожа,
жива съм – но дните ми се спускат върху мен,
озверели, тъмни и стихийни,
а нозете ми рисуват в пясъка следи.
Не забравих, че небето може да е черно,
изгоряло в сажди в моите блеснали очи,
и смъртта, останала бездомна,
да се крие в някоя стреха над мен.
И ръцете ми се спускат тихи
към изгоряло от звезди небе,
някога го нямаше над мене –
а сега го виждам как блести.

***

Тези бели снежинки във въздуха,
тази черна до смърт земя...

сякаш слънцето е прегърнало облака,
сякаш залезът се е успал.

И реката завива в стръмното,
уморено извива снага...

сякаш бърза за някъде тръгнала,
сякаш има душа.

Тези сини, прозрачни облаци,
този вятър духнал от юг...

и прелитат над главата ти птици
окъснали във дългия бяг.

И ръми във очите ти мъката
и навеждаш глава –

тези бели снежинки във въздуха,
тази черна до смърт земя...

***

На кръстопът е времето,
солен и топъл въздух стрепената на деня обяздва.
И тъмни облаци земята са притиснали
със мека длан.
Денят се ражда –
все още необязден, син,
смуцаващо самотен и единствен.
И всяко твое окончатие се гмурка
във идващата светлина.
И птиците сега се раждат.
Пробождат тъмното небе със клон
и с тихи звуци окръгляват времето.
На кръстопът е то,
като търкулната монета
се спира в дланите
и пак побягва.
На кръстопът е времето,
солен и топъл въздух стрепената на деня обяздва.

*Евелина Кованджийска е отличена през 2007 г. с наградата за поезия в литературния конкурс на в. "Пловдивски университет".

КНИЖНА МИШКА

Здравейте, приятели, колеги и преподаватели,
По Университетско радио НЕКО стартира ново предаване за литература и размудки „Книжна мишка“, което ви предлага:

- погледа на младото поколение филолози върху литературни теми

- запознаване с най-новите тенденции в българската литература

- обзор на събитията във Филологическия факултет на Пловдивския университет

- специални гости и сладки размудки.

Какво очакваме от вас:

- да настроите радиоточките си на вълните на радио НЕКО (което всъщност се слуша по интернет на адрес

<http://radio.uni-plovdiv.bg>)

- да участвате с вашите мнения, коментари, оплаквания и препоръки. Общуването със слушателите е изключително важно за нас.

- да препратите съобщението ни на всеки, който считате, че би имал интерес към сладки размудки за литература и още нещо...

Ще се радваме, ако споделите какво очаквате да слушате, кои теми са ви интересни и с кои гости бихте искали да ви срещнем. “Книжна мишка” се излъчва всеки четвъртък и всяка нечетна неделя от месеца от 16 ч.

<http://radio.uni-plovdiv.bg>

Ангелина Рангелова,
Българска филология, IV курс

ЗАДАЧИ. ГЛАВОБЪЛЪСКАНИЦИ

1. Числата от 4 до 19 се попълват в квадрата по такъв начин, че сборът във всеки ред, стълб и диагонал да е равен на 46. Как?

8	13		
	18	17	
		5	16
			15

2. Вместо букви – цифри! Всяка буква се замества с цифра от 0, 2..., 9, като различните букви представляват различни цифри!

АБВГ

+ ВБВА

ГВДАД

3. Коварни въпроси

а) Бейзболна бухалка и топка струват общо 11 лв., като бухалката е с 10 лв. по-скъпа от топката. Колко струва бухалката и колко топката?

б) Продавач развалил 1 лв. на стотинки: няколко монети по 2 ст.; десет пъти повече по 1 ст. и останалите по 5 ст. По колко монети от всяка е имал?

ОТГОВОРИ НА ЗАДАЧИТЕ ОТ МИНАЛИЯ БРОЙ

1. В десетте плика поставяме: 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256 и 489 лв.

2. Ако габровецът има 55 лв. = 1+2+3+...+10 е възможно исканото разположение. При наличие на 44 лв. – отговорът е не!

3. Първи въпрос: числото по-голямо ли е от 500. Ако отговорът е не, втори въпрос: по-голямо ли е от 250 и т.н.

Подготвил:
доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ

Ти направи това, ти каза онова... направи много неща, които не мога да обясня.

Ти беше щастлив, също и нещастен. Ти поставяше прегради и същевременно ги прекриваше. Ти беше кръг, понякога беше и квадрат...променяше се, за да се приспособиш всеки ден. Това беше твоят начин.

Когато те видях за първи път знаех, че съм влюбена. Сякаш имаше ореол, който само аз виждах. Той светеше, осветявайки тъмното пространство наоколо, хипнотизирайки ме и привличайки ме като магнит. Като всички неща, едновременно поварени и чисти, усмивката ти подсказваше скрити цели и мисли, от които трябваше да се боя. Но аз ги пренебрегнах, прекривайки границата на собствените си убеждения, надявайки се, че ще получа това, от което си мислех, че имам нужда. Исках теб, но всъщност онова, към което се стремях, беше любовта ти. Опитвах се да запълня праз-

ПОСЛАНИЕ

Мария Кръстева

нотата, която беше в мен с привидното щастие, което ти ми предложи.

Казват, че само глупците се втурват напред. И са прави. Но лудите глави най-често получават каквото искат, или поне онова, което заслужават...

Като порочен красавец ти ме хвана в мрежата си, както паяк би уловил муха.

Трябваше да направя нещо! Трябваше да спра, но не можех. Част от мен искаше да ми кажеш, че това е истинско, но друга част от мен знаеше, че няма да го направиш. Предпочиташ да не ме лъжеш и ти не ме излъга. А аз продължавах да откривам нови и нови хубави страни в теб, да те гледам, да те изучавам, сякаш ми принадлежеше. Но ти не ми принадлежеше, нито ми принадлежиш сега.

Дали съжалявам за нещо? Не. Грешките, които прави чо-

век го определят по-добре от всичко останало, а аз дори не знам дали това беше грешка – то е просто поредното малко парче от пъзела на моя живот.

Щастieto е хубаво, но болката е мъдра. Всички големи шедеври са нарисувани с бои, примесени със сълзите на създателите си. Затова е толкова по-лесно да се усмихваш, отколкото да плачеш, но спечелваш много по-малко. А аз плаках и се усмихвах през сълзи.

За някои хора животът е като поток – тече, без да имат грижи. Те не искат повече, щастливи са с това, което имат. Но тези, които се стремят към нещо по-съвършено, усещат болката на всяка стъпка. Няма кратки и лесни пътища в живота, ако имаше всеки щеше да ги използва. Но дългият изминат път е този, който е най-полезен за пътешестве-

ника.

Не знам кой път избра ти, няма и да разбере. Нашите пътища се пресякоха само за един кратък момент, един миг от линията на моя живот и една незначителна част от историята на вселената, но в този момент аз научих повече за себе си, отколкото в хиляди последващи.

Днес мога само да гадая за утре и какво можеше да бъде. С всеки изминал ден само надеждата е жива – сладки мечти за едно бъдеще, които не се осъществиха. Сега дори да ме боли, когато мисля за теб, ще продължавам да те обичам и уважавам, защото надеждата и любовта са добри неща, а добрите неща никога не умират.

Понякога се учудвам какво мога да понеса...

Искам да прочетеш това и да разбереш какво означаваш за мен, как ме промени. Вероятно някои хора ще си помислят, че това е за тях, че те са ме вдъхновили, но аз знам истината, както и ти я знаеш за себе си.

КРЪСТОСЛОВИЦА

КРЪСТОСЛОВИЦА

КРЪСТОСЛОВИЦА

СЪСТЕЗАНИЕ С ЛОДКИ ЧАСТ ОТ ЛЪК	ТРАГЕДИЯ ОТ КОРНЕЙ МУСКУЛЕН СПАЗЪМ	КАЧАМАК	ГРЪЦКА БУКВА	ГРАД ВЪВ ФРАНЦИЯ БРОНЕБОЙНА МАШИНА
			ПЛАНИНА В ГЪРЦИЯ НАШ ШАМПОАН	
ЕКСКУРЗОВОД ВИД СПОРТНА ЧАНТА		БЛАТЕН ГАЗ БАЛКАНСКА СТОЛИЦА		
		ПРИРОДНА ДАРБА СГРАДА ЗА ИЗЛОЖЕНИЕ НА СТОКИ		
ВИД СИРОПИРАН СЛАДКИШ	ШЛОСЕРСКИ ИНСТРУМЕНТ МЕКА ТЪКАН ЗА ПОДПЛАТА		ОРЕВНОГР. КОМЕЙИНА ПИЕСА	РЪЧНА БОМБА
				РОМАН ОТ БАЛЗАК
ДЯВОЛ	ПРАБЪЛГ. ВОЕННА ТИТЛА ДОКА. ЗАТЕЛСТВО ЗА НЕВИННОСТ		ЕТИОПСКА ОСВЕДОМИТЕЛ НА АГЕНЦИЯ ГРАДСКИ УПРАВИТЕЛ	
ГЕОДЕЗИЧЕН УРЕД ХЕРНИЯ (МЕД.)			РАЗКЛОНЕНИЕ НА ДЪРВО НАША ПОЛИТИЧЕСКА ГРУПИРОВКА	
		ЛЕКА ЛЯТНА МЪГЛА		
П-ЯТ РУС. САМОЛ. С РЕАКТ. ДВИГАТЕЛ ДИНОЗАВЪРЪТ ОТ "СЕМ. ФЛИНГСТОУН"		ВЪЗПАЛЕНИЕ НА ЛИМФНИТЕ ВЪЗЛИ		
				КАРТИНА ОТ ВЛ. ДИМИТРОВ-МАЙСТОРА

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

ТИЛЪО ТИЛЕВ – ГЛАВЕН РЕДАКТОР, ДОЦ. Д-Р ВЛАДИМИР ЯНЕВ, ДОЦ. Д-Р ЖОРЖЕТА ЧОЛАКОВА,
СТЕФАН СТОЯНОВ – ФОТОГРАФ, ГЛ. АС. ЕВЕЛИНА ДАСКАЛОВА, ГЛ. АС. Д-Р ИВАН ПОПОВ, ДОЦ. Д-Р ЛЮБА ПОПОВА,
ГЛ. АС. ОГНЯН КОЙЧЕВ, ДОЦ. Д-Р СНЕЖАНА МАГАЕВА

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА: Пловдив, 4000, ул. „Цар Асен“ №24, тел.: 261 477

ПРИЕМНО ВРЕМЕ: всеки ден от 10.00 до 14.00 часа

ВЕСТНИКА МОЖЕ ДА НАМЕРИТЕ В ИНТЕРНЕТ НА АДРЕС: www.pu.uni-plovdiv.bg:8080/, www.fmi-plovdiv.org

Електронният вариант се прави от СТЕФАН ДЖУКЕЛОВ

Текстове и мнения изпращайте на e-mail: tiliotilev@uni-plovdiv.bg; vestnik_pu@abv.bg